

Key words: political violence, intrastate violence, genocide, terrorism, war, internal war, information (cyber-) war, consciousness war, hybrid war.

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Грідіна І.М.* д.і.н, проф.; *Хома Н.М.*, д.політ.н, проф.

УДК 329(460)(043)

М. В. Булик, М. А. Ковчуга

ПРОВІДНІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ІСПАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ

У статті розглянуті основні політичні сили Іспанії та євроінтеграційний аспект їх виборчих програм. Проаналізовано популярність цих сил на даному етапі, під час передвиборчої компанії. Виявлені схожості та розбіжності головних іспанських партій у поглядах на ЄС. Виокремлені три основні підходи до процесу європейської інтеграції.

Ключові слова: *Іспанія, політичні партії, європейська інтеграція, ЄС, вибори.*

Роль Іспанії у сучасних міжнародних відносинах є досить значною. Вона активно розвиває своє значення в світовому та регіональному співтоваристві, за рахунок посилення значущості її зовнішньої політики та розширення співробітництва з передовими країнами світу. Проте, основний вектор зовнішньої політики Іспанії обумовлений, перш за все, бажанням інтегруватися в об'єднану Європу і поступово увійти в число провідних країн ЄС за рівнем соціально-економічного розвитку та геополітичної ваги.

Ми розглянемо основні іспанські партії та європейський напрямок зовнішньої політики Іспанії в їх програмах, адже це питання є особливо актуальним і дискусійним на фоні виборів, що наближуються. Також, актуальність цього питання зростає разом із загальним ростом недовіри щодо ЄС у багатьох країнах членах цього об'єднання та зокрема в Іспанії у останні роки. Як відзначають експерти, найзначніше зниження довіри серед країн ЄС спостерігається саме в Іспанії, яка тільки-но почала виходити з затяжної фінансової кризи. В Іспанії довіра до ЄС за п'ятирічний період знизилася з 65 до 23%, а рівень недовіри виріс з 23 до 72%[1].

Слід зазначити, що незважаючи на актуальність даної теми, комплексних досліджень, які б повною мірою розкривали євроінтеграційний аспект виборчих програм основних іспанських партій не існує. Усі наявні роботи, як вітчизняних так і зарубіжних дослідників, присвячені загальному аналізу виборчих програм основних партій Іспанії або окремим політичним силам, які лише певною мірою торкаються питання європейської інтеграції. Зокрема, до таких дослідників належать В. Голдевська, В. Кутозова, П. Яковлев, Н. Топорнін, С. Хенкін, А. Е. Де Аро, Ф. Легрейн, В. Наварро, І. Йамазарес.

Основним матеріалом для аналізу стала джерельна база даної теми, а саме виборчі програми основних іспанських партій, статистичні матеріали та повідомлення ЗМІ.

Всі політичні партії Іспанії проголошують своєю метою забезпечити процвітання і добробут свої країни, як суверенної, економічно розвиненої європейської держави, але кожна з них має власне бачення шляхів досягнення цієї цілі і відповідно до цього формує власну політичну програму.

Для аналізу нами було обрано 5 партій, які за даними усіх соціологічних опитувань будуть фаворитами на парламентських виборах 20 грудня 2015 року і увійдуть до

парламенту. До цих партій належать Народна партія, Іспанська соціалістична робітничка партія (ІСРП), «Громадяни», «Подемос» («Можемо») та «Об'єднані ліві» (ОЛ).

Народна партія – це правляча партія Іспанії та водночас одна з двох головних політичних сил. На рівні з ІСРП, вони традиційно змінювали одна одну при владі впродовж 40 років після падіння диктатури Франко.

Народна партія перемогла на виборах в Іспанії 20 листопада 2011 р.. У результаті уряд консерваторів очолив відомий іспанський політик Маріано Рахой Брей. Уряд Іспанії одразу ініціював низку реформ, спрямованих на подолання кризи: «Національний план реформ», «Програма стабілізації на період 2013-2016 рр.», а також «Стратегію економічної політики». У результаті темпи падіння іспанської економіки в 2013 р сповільнилися (по підсумкам третього кварталу ВВП виріс на 0,1% в порівнянні з другим). До цього протягом декількох кварталів поспіль темпи зростання були негативними. На початку 2015 економіка Іспанії продовжила стрімко зростати. ВВП країни додав 0,9% – це найкращий результат за понад 7 років. А отже Мадрид дуже сподівається, що з таким впевненим стартом економіка не розчарує і за підсумками всього року впишеться в оновлені цільові показники зростання в 2,9%[2].

Однак, незважаючи на цей факт, правляча партія Іспанії втрачає підтримку громадян – про це свідчать попередні результати місцевих виборів у країні 24 травня 2015. За цими даними, владна правоцентристська Народна партія і головна опозиційна партія, які по черзі керували в Іспанії протягом майже 40 років – отримали близько 52% голосів виборців порівняно з 65% у 2011 році. НП, яку зараз підтримали 27 відсотків виборців, фактично втратила 2,5 мільйона голосів[3].

У першу чергу це можна пов'язати з економічними причинами. Ось уже кілька років падає реальна купівельна спроможність основної частини населення. Мінімальна зарплата в Іспанії застигла на позначці 750 євро. Мільйони молодих людей не мають можливості знайти постійну і добре оплачувану роботу: за офіційними даними понад половини іспанців від 16 до 24 років позбавлені повноцінного робочого місця[4].

Окрім цього, очевидним є той факт, що з основною політичною силою ототожнюється недовіра до ЄС. Саме Народна партія у свої виборчій програмі зазначає, що «багато відповідей, які потребує цей глобалізований світ, може дати тільки єдиний і сильний Європейський Союз». На думку її ідеологів, криза, яка сьогодні сколихнула усю Європу, настала через те, що не були прийняті своєчасні реформи. Іспанія, в свою чергу, втратила свою спроможність до впливу та ініціатив і не зробила значного внеску у вирішення цієї проблеми. Також, у програмі зазначено що «Народна партія завжди відрізнялася своїм європейським покликанням і не розділяє відокремленість Іспанії від центру політичних рішень, в момент, коли Європейський Союз має інституційний виклик, спільної політики та захисту економічної стабільності, який також є нашим викликом. Майбутнє буде визначено успіхом від відповіді, яку ми дамо на ці виклики.»

Відповідно до цього погляду, Народна партія висуває наступні цілі:

- Запорука впливу Іспанії – це першочергова орієнтованість на ЄС у зовнішньополітичному плані та всебічне сприяння його економічній стабільності та конституційності;
- відновлення рівня діалогу з основними країнами Європейського Союзу та звуження співпраці з членами останнього розширення;
- сприяння підвищенню економічної координації в рамках ЄС, підвищення рівня управління в зоні євро і сприяння економічній інтеграції
- активність в будівництві спільної імміграційної політики і укладанні угод з третіми країнами
- консолідація заради боротьба з тероризмом та організованою злочинністю

- участь в реформах спільної сільськогосподарської політики та політики спільного риболовства

- сприяння підписанню торгівельних угод та угод про асоціацію з ібероамериканськими націями;

- продовження подальшої відкритості до вступу нових членів до ЄС[5].

Отже, з тез, що характеризують відношення Народної партії до європейської інтеграції, очевидно, що ця політична сила висловлює свою повну та активну підтримку цьому процесу. Успішне майбутнє Іспанії та всіх країн-членів ЄС пов'язується саме з участю у цьому регіональному об'єднанні. Відповідно, якщо це і не буде головним фактором, який вплине на вибір іспанців 20 грудня 2015 під час парламентських виборів, то, як показують соціологічні опитування, безсумнівно вплине на втрату певної кількості голосів.

Іспанська соціалістична робітничка партія (ІСРП) – це найстаріша партія Іспанії, яка була заснована в 1879 році. До парламентських виборів 2011 року вона була правлячою партією. Тепер вона основна опозиційна партія Іспанії та основний опонент Народної партії та майбутніх виборів.

Слід відзначити, що як і правляча партія, ІСРП втратила велику кількість свого електорату на регіональних та муніципальних виборах 2015 року. Ця втрата складає 775 тис. виборців - 2% в порівнянні з попередніми виборами. Це значно менше, ніж втрати Народної Партії але також є досить неприємним знаком для ІСРП, якій потрібно збільшувати кількість своїх виборців, щоб не програти правлячій партії знову[3].

Також як і Народна партія, ІСРП вбачає вихід з кризи через «більшу і кращу Європу, рішуче просування політичної, економічної та соціальної інтеграції Європейського Союзу.» На думку прихильників ІСРП, для вирішення економічних проблем є обов'язковим зміцнення інститутів економічного управління Європейського союзу, краща координація економічної політики Союзу, підвищення фінансової інтеграції та власне європейське оподаткування, створення справжнього економічного союзу поряд з валютним союзом. Вони виступатимуть проти скорочення спільного бюджету ЄС та будуть відстоювати його розширення. Крім того, соціалісти працюватимуть над реформуванням орієнтації бюджету ЄС, направляючи його більшою мірою для досягнення цілей, встановлених Стратегією 2020 і на створення робочих місць. Ще один з пріоритетів – це створення Європейського казначейства, спільного Міністерства Фінансів, яке, серед інших функцій, буде нести відповідальність за управління коштами, залученими через європейські податки і видачою європейського державного боргу. До інших пунктів програми відносяться: пом'якшення Європейського механізму Фінансової стабільності, податкова гармонізація в Європі, підняття питання про створення Європейського агентства з кваліфікації ризиків, розширення законодавчих повноважень Європейського парламенту в економічній сфері, єдина присутність ЄС у міжнародних організаціях, підготовка та розгортання Європейської служби Зовнішніх дій для ефективного просування та захисту інтересів Союзу та його громадян, і розширення впливу економіки і торгівлі у світі, а також, повна підтримка вступу Туреччини до ЄС[6].

Отже, з огляду на програму ІСРП, очевидно, що в її виборчій програмі основна увага приділяється економічній складовій європейської інтеграції. Висуваються ідеї створення принципово нових органів ЄС. Наголошується про необхідність реформування старих органів та перегляд бюджету Союзу.

В цілому, Народна партія та ІСРП мають схожі погляди щодо європейської інтеграції та обидві висловлюють цілковиту її підтримку. Цей фактор, а також, як зазначалося раніше, досить скрутне економічне положення Іспанії, яка тільки-но почала одужувати після затяжної кризи, позначаються на політичній силі цих партій. Іспанці

звинувачують у такому розкладі справ основні політичні партії, тобто НП і ІСПР. Це стало очевидним після муніципальних та регіональних виборів, на яких велика кількість голосів основних партій відійшла до нових політичних сил, таких як «Громадяни» та «Подемос».

«Громадяни» - це правоцентристська партія, яка була створена у 2006 у Барселоні. На початку її заснування, її основною метою була боротьба з корупцією та протидія руху за незалежність Каталонії. Також, вона позиціонувала себе, як партія, яка змінить традиційну двопартійну політичну систему Іспанії. Її лідером став молодий та харизматичний політик та адвокат – Альберт Рівера. Її членство помножилося з 2000 до 20000 менш ніж за рік.

У перший раз, коли він мав намір стати прем'єр-міністром у 2008 році, його партія набрала лише 0,18 відсотка голосів. Проте, через вищезазначені причини, на регіональних та муніципальних виборах 2015 їй вдалося набрати близько 1,3 млн. голосів (6,5% від загального числа виборців). Щодо парламентських виборів, то згідно опитування дослідженню, проведеному інститутом вивчення громадської думки Селеста-тел, вона отримує 16,2% голосів виборців, що забезпечує їй від 56 до 59 місць у парламенті (ще у вересні, згідно з тим же опитуванням, у них було лише 10% підтримки)[3].

У виборчій програмі «Громадян» щодо європейської інтеграції у першу чергу зазначається, що Європейському Союзу потрібно «більше демократії та прозорості». Вони наполягають на тому, що рішення, прийняті на референдумі в одній країні, повинні одночасно прийматися у всіх країнах-членах Союзу. Саме це, на їх думку, зміцнить ідею належності до наднаціональної спільноти. Також, вони пропонують створення єдиною системи зовнішньої політики Союзу і замінити таким чином поточні посольства Європейської Комісії. Будуть підтримувати велику роль ЄС щодо підтримки прав людини, соціальної справедливості і демократії. Окрім цього, «Громадяни» виступають за створення підтримувати створення європейської армії. Відправною точкою для цього може бути створення Європейських сил оперативного реагування. Більш того, вони обіцяють сприяти перегляду Спільної сільськогосподарської політики (САР), поклавши акцент на відкритості світової торгівлі та солідарність та допомогу для країн третього світу. Виступають за більшу інтеграцію в таких сферах, як телекомунікації, поштові послуги, транспорт і порти, які мусять у майбутньому стати конкурентоспроможними та відкритим для компаній всіх держав-членів Союзу. Позначають, що Іспанія має особливий інтерес для створення єдиного енергетичного ринку. Наголошують на необхідності покращення європейської міграційної політики, відзначаючи, що Іспанія є «дверима для входу»[7].

Як і виборчі програми НП та ІСПР, програма «Громадян» наголошує про необхідність певних реформ у ЄС. Акцент робиться на політичній, інституційній та зовнішньополітичних сферах. З огляду на виборчу програму цієї партії в цілому, та зокрема на аспект європейської інтеграції, слід відзначити, що її погляди багато в чому збігаються з НП. Саме тому, прогнозуючи майбутні парламентські вибори, багато аналітиків вважає, що задля отримання перемоги на них, НП може створити альянс саме з «Громадянами».

Щодо наймолодшої та найбільш радикальної партії Іспанії, «Подемос», то вона з'явилася у березні 2014 року з руху «Indignados» («Обурені»). Партія бачить себе як представник народу проти «політичної касты». Її лідер – колишній професор, а нині молодий та харизматичний політик – Пабло Іглесіас.

«Подемос» імпонує іспанцям децентралізованою структурою, умінням своїх лідерів (серед яких, до слова, чимало відомих антиліберальних професорів) та активістів говорити доступною мовою про суспільні проблеми. Молодь підтримує «Подемос» в

силу оригінальності «партії нового типу». Внутрішнє життя об'єднання підкоряється законам «електронної демократії» - голосування через інтернет за кандидатів на ті чи інші адміністративні посади, за утвердження передвиборних програм «Подemos» і т.д. Звичайно, після травневих виборів «Подemos» перетворився вже на серйозну політичну силу, що має своїх радників в регіональних і муніципальних структурах (формально партія під своєю назвою не брала участь у муніципальних виборах, але в рамках альтернативних громадських коаліцій її члени обрані до рад багатьох міст, починаючи зі столиці країни)[8]. Проте, як свідчать дані соціологічних опитувань, якщо на початку року «Подemos» пророкували друге, чи навіть перше місце на парламентських виборах, то на даний момент популярність цієї партії значно впала. За останніми показниками, лише кожен десятий іспанець готовий проголосувати за цю популістську силу і вона може розраховувати на 20-23 депутатських мандата. При тому, що ще в січні за «Подemos» готові були проголосувати 21% виборців[3].

Також, слід зазначити, якщо спочатку її створення «Подemos» заявляла про радикальні зміни у зовнішній політиці Іспанії, а саме про вихід з НАТО та значні реформи у ЄС, то з часом вона повністю змінила свою риторику. Це є фактором великої кількості критики з боку опонентів цієї політичної сили. Більш того, багато з її тверджень є досить сумнівними. Наприклад, обіцянки «Подemos» змінити договори ЄС, які вимагають однаковості усіх його членів, без виходу Іспанії з самого Союзу.

Часто «Подemos» порівнюють з грецькою «Сіріза». Однак, якщо розглянути погляди цих двох партій на ЄС, то на відміну від «Сіріза», яка звинувачує у всіх проблемах Греції зовнішні рішення прийняті Союзом, партія Іглесіаса звинувачує внутрішніх ворогів Іспанії: правлячі еліти. Партія підтримує членство в ЄС і виступає за реформування євросони. Наполягає на списанні зовнішнього боргу Іспанії. Виступає за протистояння впливу Німеччини та «великої трійки» (Міжнародний валютний фонд, Європейська комісія і Європейський центробанк) у національній та європейській політиці. Проте, її лідери ставляться до покоління, яке багато виграло від переваг вступу Іспанії в Союз, а тому бояться наслідків погіршення відносин з Брюсселем. У своєму заклик до реформ лідери «Подemos» навряд чи будуть слідувати стратегії «Сіріза» по конфронтації з європейськими інститутами. Також, «Подemos» виступає за реформування права Європейського Центрального Банку спускати директиви за темпами економічного зростання і рівня безробіття, за реформування інститутів і структури валютного союзу, за перегляд політики жорсткої економії. Слід зазначити, що Іспанська соціалістична партія включила подібні ідеї в свою програму на виборах до Європарламенту в 2014 році. Однак «Подemos» озвучувала вимоги реформ більш рішуче[9].

Отже, з огляду на програму «Подemos», можна зробити висновок, що хоч ця партія у деяких моментах і допускає радикальні заяви щодо ЄС, чим і приваблює виборців, які зневірилися у цьому Союзі, фактично, вона, як і більшість інших іспанських партій є проєвропейською. При цьому, багато з цих заяв та її політичних ідей носять абсолютно популістський характер та є далекими від реалій ЄС і, таким чином, є нездійсненними.

Останньою партією, яка за прогнозами увійде до парламенту є «Об'єднані ліві» (ОЛ). Дане об'єднання партій комуністичної та лівої республіканської ідеології виникло в 1984 році як виборча коаліція лівих сил, офіційно засновано в 1986 році. Об'єднуючим центром коаліції є КПІ, яка є єдиною партією даної коаліції, яка представлена на національному рівні.

Результати загальних парламентських, автономних і муніципальних виборів останніх років свідчать про зниження політичного впливу ОЛ в іспанському суспільстві. На останніх регіональних та муніципальних виборах ОЛ помітно поступається «Подemos». Очевидно, що багато голосів ОЛ 24 травня 2015 перейшли до «Подemos».

Також, щодо парламентських виборів у грудні цього року, то «Об'єднані ліві», судячи з опитування, можуть розраховувати лише на 4,4% голосів (4-5 місць).

У порівнянні з іншими партіями Іспанії, ОЛ є найменш проєвропейською. Саме вона проводила активні дискусії щодо виходу Іспанії з зони Євро. ОЛ не підтримує будь-які ініціативи економічної інтеграції, які були запропоновані у минулому законодавчою владою. В той же час, вони підтримують більшу інтеграцію між європейськими країнами, однак, не шляхом капіталізму і неолібералізму, а лише в соціальній Європі. У цьому зв'язку, ОЛ пропонує створення великого європейського громадського банку, як наднаціонального демократичного інституту для керування державними фінансами. ОЛ наполягає на більш єдиній Європі щоб мати більш сильний голос у зовнішній політиці. Відкидають ту модель інтеграції, яка є на даний момент в ЄС але висловлюють необхідність більш об'єднаної Європи у соціальному плані[10].

Таким чином, критицизм ЄС на прикладі цієї партії не є проявом стійкого євроскептицизму, а лише проявом захисту тієї моделі європейської інтеграції, яка є ближчою до ідеології ОЛ.

Отже, на основі проведеного аналізу, очевидно, що євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики Іспанії є актуальним і важливим, проте погляди провідних політичних партій на нього є розбіжними. Загалом, можна виділити три підходи до євроінтеграції Іспанії серед її основних політичних сил. По-перше, це повна та активна підтримка цього процесу, визнання виняткової ролі ЄС, лояльне відношення до цього об'єднання та відстоювання певних реформ в окремих сферах. По-друге, це критика ЄС, заклик до радикальних реформ та перегляду фундаментальних договорів з Союзом, водночас з визнанням необхідності подальшої інтеграції. І третій підхід – це повне відкидання наявної форми європейської інтеграції за ідеологічними причинами, проте, підтримка цього процесу в іншій, соціалістично орієнтованій манері. До прихильників першого підходу ми відносимо Народну партію, ІСРП та «Громадяни». До другого – «Подemos». До третього – «Об'єднані ліві».

Список використаної літератури

1. Spaniards perception of the European Union [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.europeanyouthvoice.eu/2014/03/spaniards-perception-of-the-european-union/>
2. How Spain Fixed Its Economy [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.bloombergvew.com/articles/2015-08-04/how-spain-fixed-its-economy>
3. Elecciones Generales [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.celeste-tel.es/elecciones-generales.html>
4. Испания уходит влево [Electronic resource]. – Mode of access : <http://lenta.ru/articles/2015/05/29/spainlefties/>
5. Programa electoral Partido Popular [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/5751-20111101123811.pdf>
6. PROGRAMA ELECTORAL [Electronic resource]. – Mode of access : <http://web.psoe.es/source-media/000000507500/000000507513.pdf>
7. Ciudadanos-Partido de la Ciudadanía. Programa Electoral [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.religionconfidencial.com/catolicos/Programa-Generales_ECDFIL20150513_0002.pdf
8. Why Podemos Poses A Major Threat To The Spanish Political Establishment [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.socialeurope.eu/2015/01/podemos/>
9. El programa del cambio [Electronic resource]. – Mode of access : http://podemos.info/wp-content/uploads/2015/05/prog_marco_12.pdf
10. Propuestas electorales izquierda unida [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.izquierda-unida.es/sites/default/files/doc/Programa_Electoral_IU_2011_0.pdf

Стаття надійшла до редакції 19.09.2015 р.

M. Bulyk, M. Kovchuha

LEADING POLITICAL PARTIES OF SPAIN AND EUROPEAN INTEGRATION

The role of Spain in modern international relations is significant. It is actively developing its importance in global and regional community, by strengthening the significance of its foreign policy and expanding cooperation with advanced countries. However, the main vector of foreign policy of Spain is the desire to integrate into a united Europe and gradually enter the number of the leading EU countries in terms of socio-economic development and geopolitical weight. Due to this goal, all the main parties of Spain has their own vision of its realization.

According to the last public opinion polls the most powerful Spanish parties now are People's Party, Spanish Socialist Workers' Party (PSOE), «Podemos» and «United Left». The paper contains analysis of the European integration aspect of electoral programs of these parties.

The article contains the analysis of the popularity of these political forces at this stage in the election campaign. The author emphasizes that the popularity of the two main political forces of Spain is not the same as it used to be. Due to the long-lasting crisis in Spain and its hard economic situation, people of Spain blame People's party and Spanish Socialist Workers' Party for it. As a result, after municipal and regional elections, a large number of votes of the major parties went to new political forces, such as "Citizens" and "Podemos", which represent a menace to the existence of the Spain's two-party system. These parties attract Spanish people as they appear like new and fresh forces that could change the corrupted and weak political system of Spain, as many of young people think.

The similarities and differences in the views of the main political parties on the EU are been revealed. People's party expresses its full and active support to the process of European integration. Successful future of Spain and of all EU member states is associated with participation in this regional association. The election program of PSOE focuses on the economic component of European integration. The idea of creating new organs of the EU is putting forward. It is emphasized the need to reform and review of the old Union budget. People's Party and Spanish Socialist Workers' Party have similar views on both European integration and its full support. As election programs of People's party and PSOE, the program of "Citizens" emphasizes the need of certain reforms in the EU. The emphasis is on political, institutional and foreign policy spheres. The electoral program of the «Citizens», in general, and particularly on aspects of European integration largely coincide with People's party. As for "Podemos", we can conclude that although the party at some point allows the over-generalization about the EU, and this attracted voters who have lost faith in this Union, in fact, it is like most other Spanish parties is pro-European. However, many of these applications and its political ideas are quite populist, are far from the realities of the EU, and thus is unrealistic. Compared with other parties of Spain, United is the least pro-European. It held active discussions on the release of euro zone Spain. United Left does not support any economic integration initiatives that have been proposed in the past legislature. At the same time, they support greater integration between European countries, but not by capitalism and neoliberalism, but only in a social Europe.

Three main approaches to the process of European integration are been singled out. European integration direction of foreign policy of Spain is urgent and important, but the views of leading political parties to it are diverging. The first one is full and active support of the process, recognition of exceptional role of the EU, loyal attitude to this union and defense of specific reforms in specific areas. Secondly, criticism of the EU, calling for radical reform and fundamental revision of the EU treaties, while recognition of the need for further integration. The third approach - a complete rejection of the current form of European integration for ideological reasons, however, support of this process in other socialist-oriented

manner. To the supporters of the first approach we include the People's Party, PSOE and "citizens". The second - "Podemos". The third - "United Left".

Key words: *Spain, political parties, European integration, EU elections.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Трофименко М.В., к.політ.н, доц.; Хома Н.М., д.політ.н, проф.*

УДК 327:351.86(510)(045)

М.В. Булик, А.Г. Котов

ЕНЕРГЕТИЧНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КНР

У статті проаналізовано стратегію та стан енергетики КНР. Розглянуто взаємозалежність економічної та енергетичної безпеки. Значну увагу приділено дослідженню складових енергетичної політики Китайської Народної Республіки. Намічені основні проблеми та перепони на шляху до проведення ефективної та раціональної політики у сфері енергетики.

Ключові слова: *Китай, енергетична безпека, енергоресурси, національна безпека, енергетична політика.*

Енергетична безпека – одна з найважливіших складових національної безпеки країни. У ній полягає захищеність громадян і держави в цілому від загроз дефіциту усіх видів енергетичних ресурсів, які можуть виникати в результаті цілого ряду факторів, у тому числі природних, техногенних, політичних. Без енергетики неможливий ефективний розвиток економіки, а значить і подолання більшості проблем, що стоять перед національною безпекою. Енергетична безпека сприяє створенню потужного фінансово-економічного ресурсу, який забезпечує державі вплив і авторитет в сучасному геополітичному просторі.

Величезна увага енергетичній безпеці приділяє Китай, що дозволило створити і поступово нарощувати потужний економічний потенціал. Незважаючи на те, що Китай володіє багатими і різноманітними енергетичними ресурсами, він займає перше місце в світі за чисельністю населення. Тому рівень споживання енергії на душу населення нижче середніх світових показників. Крім того, в Китаї енергетична ефективність дуже низька і, внаслідок швидкого зростання енергетичного виробництва в країні негативний вплив на навколишнє середовище посилюється (у структурі енергоспоживання Китаю домінує вугілля). У цих умовах попит на енергію в КНР продовжує зростати, сталий соціально-економічний розвиток постійно стикається з новими викликами [8].

Зважаючи на актуальність обраної теми сьогодні, чимало вітчизняних і зарубіжних дослідників присвятили роботи даній проблематиці, детально розкриваючи різні її аспекти. Зокрема, до таких дослідників належать О. Баженова, М. Корженевський, Т. Лебедева, Б. Лукшин, Ма Бо, П. Нормімен, Сюн Гуанкай та інші.

Джерельну базу дослідження складають документи офіційного походження, нормативно-правові акти, договори, статистичні матеріали, пов'язані з китайською енергетичною проблематикою.

Економічний розвиток неминуче пов'язаний зі збільшенням енергоспоживання. КНР, що поставила економічне зростання в якості головної мети своєї національної політики, необхідно підтримувати безперервний прогрес. Можна виділити шість складових стратегії Китаю щодо забезпечення енергетичної безпеки. Це: